

Przegląd polskich nowości wydawniczych

Anna Stanis
Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

Pamuła-Cieślak Natalia: *Ukryty Internet jako przedmiot edukacji informacyjnej*. Toruń: Wydaw. Nauk. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2015, ss. 175. ISBN 978-83-231-3234-9

Autorka przedstawiła w książce rozważania na temat Ukrytego Internetu z punktu widzenia informacyjnego i jego znaczenia jako przedmiotu edukacji informacyjnej. Istotę zjawiska Ukrytego Internetu i analizę terminologii z nim związaną zawiera rozdział pierwszy. Uporządkowała istniejącą w języku polskim i angielskim terminologię, przyjmując definicję zaproponowaną przez Gary'ego Price'a i Chrisa Hermana: *Ukryty Internet (Invisible Web) są to strony, pliki i inne często wysokojakościowe informacje, dostępne poprzez sieć WWW, których wyszukiwarki internetowe nie mogą z powodów ograniczeń technologicznych, albo nie chcą, z powodów uznaniowych, dodawać do swoich indeksów*. Omówiła również genezę, rozmiar, typologię, tematykę i cechy jakościowe Ukrytego Internetu.

Wychodząc z założenia, że nie istnieje narzędzie, które jest w stanie automatycznie zaindeksować wszystkie zasoby internetowe i tworzenie go byłoby niecelowe, autorka skupiła się na wskazaniu użytkownikowi różnych narzędzi wyszukiwawczych i wykształceniu u niego umiejętności wyboru narzędzia dostosowanego do własnych potrzeb informacyjnych.

Rozdział drugi autorka poświęciła edukacji informacyjnej w zakresie wyszukiwania informacji w Internecie, wskazując na to, jak niezbędne jest stałe doskonalenie kompetencji informacyjnych (ang. *information literacy*). Autorka przeanalizowała najważniejsze standardy z zakresu *information literacy* oraz zagadnienie barier informacyjnych hamujących dostęp do informacji pozyskiwanej za pomocą Internetu. Zaprezentowała również przeprowadzone w wielu krajach badania użytkowników w zakresie dostępu do informacji w sieci WWW i jego ograniczeń, wskazując, że najczęściej wykorzystywanym w poszukiwaniach internetowych narzędziem są wyszukiwarki, ale użytkownikom sprawia trudność ocena i weryfikacja uzyskanej w sieci informacji. Mają oni również świadomość konieczności podwyższania swoich umiejętności wyszukiwawczych. Kształcenie kompetencji informacyjnych to przede wszystkim rola bibliotek, zwłaszcza w zakresie informacji pochodzącej z wielu różnorodnych źródeł.

Wychodząc naprzeciw tej konkluzji autorka w swej pracy zaprezentowała modelowy, uniwersalny projekt edukacyjny, w którym uwzględniła strategie i zbiory ułatwiające dotarcie do odpowiednich narzędzi wyszukiwawczych. Szczególną uwagę zwróciła na wyszukiwanie materiałów edukacyjnych i naukowych ze wszystkich dziedzin wiedzy. Omówiła szczegółowo poszczególne wyszukiwarki i katalogi zaproponowane w projekcie, poprzedzając jego opis częścią teoretyczną poświęconą strategiom i narzędziom wyszukiwawczym. Osobno omówiła również narzędzia wyszukiwawcze zasobów Open Access i bibliotek cyfrowych.

Świgoń Marzena: *Dzielenie się wiedzą i informacją. Specyfika nieformalnej komunikacji w polskim środowisku akademickim*. Olsztyn: Wydaw. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2015, ss. 226. ISBN 978-83-7299-944-3

Autorka zaproponowała monografię poświęconą tematyce transferu wiedzy (przepływowi informacji, komunikowaniu się) rozumianej jako część obszaru badań dotyczących zarządzania wiedzą i informacją.

Treść książki została podzielona na cztery części: trzy pierwsze poświęcone są zagadnieniom teoretycznym nieformalnej komunikacji, część czwarta natomiast – wynikiem badań dotyczących dzielenia się wiedzą i informacją, przeprowadzonych przez autorkę w latach 2013 i 2014 wśród kadry naukowej polskich uczelni.

Opis badań empirycznych poprzedza definicja dzielenia się wiedzą i informacją oraz wyjaśnienie terminów bliskich temu pojęciu. Dzielenie się wiedzą i informacją zostało zdefiniowane jako *proces ich rozpowszechniania w celu lepszego wykorzystania istniejących zasobów wiedzy i informacji i stworzenia na ich bazie nowej wiedzy i informacji*. Autorka przedstawiła główne nurty piśmiennictwa poświęconego temu zagadnieniu.

Autorka scharakteryzowała również przepływ informacji w różnych środowiskach (biznesu, przemysłu, administracji, opieki zdrowotnej, szkolnictwa, wojska), skupiając największą uwagę na środowisku akademickim i innych środowiskach naukowych. Jednym z podstawowych zagadnień dotyczących środowiska akademickiego są rodzaje przepływów wiedzy w uczelni (kierunki transferu wiedzy). Wśród nich wyodrębnia się cztery kierunki: z uczelni do świata biznesu i odwrotnie, pomiędzy uczelniami i wewnątrz uczelni. Na dzielenie się wiedzą mają wpływ czynniki środowiskowe, organizacyjne, indywidualne, technologiczne. Te ostatnie pełnią dwie funkcje: źródła wiedzy i miernika aktywności naukowców.

Ostatni rozdział książki prezentuje wyniki badań przeprowadzonych nad dzieleniem się wiedzą i informacją wśród pracowników naukowo-dydaktycznych (1,5 tys. osób) reprezentujących różne dziedziny nauki, zatrudnionych w państwowych i prywatnych uczelniach na terenie całej Polski. Autorka opisała cel, metodykę, organizację badań, a także grupy respondentów. Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety elektronicznej (88 pytań zawarto w Aneksie B), a także wypowiedzi bezpośrednie respondentów (ich wypowiedzi zamieszczono w Aneksie A).

Przeprowadzone badania pozwoliły na określenie tematyki i częstotliwości podejmowanych przez kadrę naukową rozmów, preferowanych miejsc i form, czynników wspierających i utrudniających wzajemne kontakty oraz wykorzystywanych technologii.

Publikacja, zdaniem autorki, jest adresowana do osób zajmujących się teorią i praktyką zarządzania wiedzą i informacją, menedżerów różnych organizacji.

LaTel: z badań nad wykorzystaniem technologii informacyjnych w bibliologii i informatologii. Pod red. Grzegorza Gmitterka, Mikołaja Ochmańskiego i Marcina Roszkowskiego. Warszawa: Wydaw. SBP, 2015, ss. 216. Seria „Nauka-Dydaktyka-Praktyka”, 168. ISBN 978-83-64203-63-3

W książce zawarto dwanaście tekstów odzwierciedlających aktualnie prowadzone przez pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego (IINiSB UW)¹ prace badawcze, których tematem wiodącym jest zastosowanie szeroko rozumianych

¹ Od dnia 1.09.2016 roku IINiSB UW oraz Instytut Dziennikarstwa działający dotąd na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UW zostały połączone tworząc nowy Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii (WDiIB), w ramach którego wyodrębniono cztery katedry zajmujące się problematyką badań dawnego IINiSB: Katedrę Badań nad Bibliotekami i Innymi Instytucjami Kultury, Katedrę Bibliografii i Dokumentacji, Katedrę Informatologii oraz Katedrę Książki i Historii Mediów [red.].

technologii informacyjnych w bibliotekarstwie, bibliologii i nauce o informacji (badania dotyczą także książki rękopiśmiennej, drukowanej, bibliografii). Zapleczem dla prowadzonych badań jest utworzone w 2014 roku w IINiSB innowacyjnej pracowni naukowo-badawczej: Laboratorium Technologii Informacyjnych (LaTeI). Specjaliści informacji naukowej, bibliologii, bibliotekoznawstwa badają zagadnienia dotyczące wykorzystania nowych technologii informacyjnych w bibliologii i informatologii, ale także w obszarach z pogranicza naukoznawstwa, historii, medioznawstwa, socjologii, pedagogiki, teorii literatury i nauk społecznych.

Książkę otwiera artykuł Doroty Grabowskiej: *Nowe technologie – młodzież – biblioteki publiczne* ukazujący, jak nowe technologie wpływają na zaspokojenie potrzeb młodzieży w bibliotekach publicznych. Autorka opisuje wiele działań, które podejmują biblioteki publiczne, aby zainteresować współczesną młodzież swoją ofertą. Problematykę wykorzystania urządzeń mobilnych w bibliotekach publicznych podjęli Magdalena Paul: *Formy oraz efekty wykorzystania tabletów w bibliotekach publicznych* oraz Grzegorz Gmiterek: *Rzeczywistość rozszerzona a książka i prasa*. Celem artykułu Dominiki Palecznej: *Interfejsy bibliotecznych narzędzi wyszukiwawczych dla użytkowników końcowych* jest scharakteryzowanie interfejsów bibliotecznych, OPAC-ów następnej generacji i wyszukiwarek naukowych (systemów discovery). Szczególną uwagę autorka zwróciła na użyteczność interfejsów i założenie intuicyjności w obsłudze.

Wykorzystanie nowych technologii w kształtowaniu współczesnego warsztatu badawczego opisują artykuły Dariusza Grygrowskiego: *Cyfrowy warsztat bibliologa*, Jerzego Kaliszuka: *Warsztat kodykologa – tradycja i nowe możliwości* a także Anny Kamińskiej: *MLA International Bibliography w pracy naukowej polonistów*.

Przedmiotem zainteresowań Małgorzaty Kisilowskiej w artykule *Publiczność czytelnicza w sieci* jest analiza zachowań czytelniczych w środowisku wirtualnym. Autorka ponownie zinterpretowała termin „publiczność czytelnicza”. Tematem zachowań czytelniczych w sieci zainteresował się także Marcin Roszkowski: *Wykorzystanie technologii informacyjnych do gromadzenia i analizy danych ze społecznościowego serwisu Lubimy czytać*. W artykule autor przedstawił charakterystykę zjawiska społecznościowego katalogowania książek w tym serwisie, a także wybrane technologie informacyjne, które zastosowano w badaniach (technika Web Scraping, aplikacja OpenRefine).

Kolejne dwa artykuły, J. Woźniak-Kasperek: *Terminologia jako mapa świata* oraz B. Włodarczyka: *Zastosowanie technologii semantycznych w e-learningu* odnoszą się do problematyki organizacji i reprezentacji wiedzy. Jadwiga Woźniak-Kasperek rozważa cechy i własności terminologii, terminów i pojęć ze szczególnym uwzględnieniem języka specjalistycznego istotnego w kształtowaniu wiedzy naukowej i fachowej. Autorka przedstawiła koncepcje i podejścia teoretyczne do terminologii. Bartłomiej Włodarczyk z kolei przeanalizował wybrane przykłady zastosowania map tematów i technologii sieci semantycznej w e-learningu.

Książkę zamyka artykuł o zmianach w programach kształcenia na kierunku studiów informacyjno-bibliotecznych autorstwa Agnieszki Chamery-Nowak: *Wpływ rozwoju cyfrowych technologii na projektowanie ścieżek edytorskich na kierunku studia informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*. W nowych programach znalazły się zajęcia z profesjonalnych programów edytorskich. Zmiany w programach nauczania autorka przedstawiła na przykładzie IINiSB Uniwersytetu Warszawskiego oraz IINiB Uniwersytetu Wrocławskiego.

Infobrokerstwo, idee, koncepcje, rozwiązania praktyczne. Pod red. Małgorzaty Kowalskiej i Tadeusza Wojewódzkiego. Gdańsk: Ateneum – Szkoła Wyższa, 2015, ss. 384. ISBN 978-83-61079-32-3

Omawiana książka to zbiór trzynastu artykułów autorów różnych specjalności i z różnych kręgów zawodowych (filozofowie, ekonomiści, prawnicy, bibliolodzy, informatycy, inżynierowie)

zainteresowanych problematyką infobrokerską. Wymiennie zastosowano w monografii terminy „infobrokerstwo” i „komunikacja wiedzy”, starając się zawsze wyjaśnić kontekst stosowania tych terminów.

Treść książki podzielono na trzy części: 1. Koncepcyjne podstawy infobrokerstwa, 2. Organizacyjno-prawne aspekty infobrokerstwa, 3. Pragmatyka infobrokerska. We wstępie do książki omówiono w skrócie każdą z tych części.

W części pierwszej przedstawiono problemy komunikacji wiedzy, integracji kulturowej, roli infobrokera w procesie podejmowania decyzji zarządczych a także konceptualne narzędzia niezbędne w praktyce infobrokerstwa systemowego. Należą do nich: integracja wiedzy, kwantyfikacja wiedzy i optymalizacja.

Część druga zawiera artykuły charakteryzujące prawne i organizacyjne aspekty infobrokerstwa. Zdefiniowano termin „infobroker”, który: *jest pośrednikiem między zasobami informacji a ludźmi i instytucjami, którzy ich potrzebują. Służy pomocą w fachowym wyszukiwaniu informacji wzbogaconym o analizę i opracowanie*. Określono istotne kwestie dotyczące zawodu infobrokera: zadania, predyspozycje, kompetencje, a także przedstawiono dotychczasową działalność w zakresie kształcenia infobrokerów w Polsce. Osobny tekst poświęcono modelowi kształcenia i funkcjonowania specjalistów informacji w Niemczech.

W części trzeciej znalazły się materiały warsztatowe przydatne do przeprowadzania szkoleń dla infobrokerów, jak również przykłady wdrożeń konkretnych produktów infobrokerskich. Omówiono model decyzyjności (nazywany Modelem Decyzyjności Merytorycznej), charakteryzujący się transparentnością przesłanek decyzyjnych i ich jawnością. Część trzecią zamyka artykuł o wykorzystaniu techniki kwantowania wiedzy do realizacji zadań poznawczych i praktycznych.

Książka zdaniem redaktorów całości może być przydatna jako metodyczny przewodnik dla menedżera, coacha, studenta.

Kisilowska Małgorzata: *Kultura informacji*. Warszawa: Wydaw. SBP 2016, ss. 219. Seria „Nauka-Dydaktyka-Praktyka”; 170. ISBN 978–83–64203–69–5

Opisane w książce pojęcie „kultury informacji” to próba wskazania, nazwania, czy też scharakteryzowania pewnej grupy zjawisk i procesów wynikających z dominującej roli informacji we współczesnym świecie. Kulturę informacji autorka przedstawiła w kontekście kulturoznawczym, informatologicznym, technicznym i socjologicznym (rozdz. 1). Małgorzata Kisilowska podjęła próbę zdefiniowania pojęcia kultury informacji, przedstawiając je jako *sposób świadomego i aktywnego funkcjonowania człowieka w przestrzeni informacyjnej oraz jego konsekwencje*. Omówiła różne interpretacje tego terminu, a także różnice między sposobami definiowania pojęć „kultura pisma”, „kultura druku”, „kultura informacji”. W założeniu jest to pojęcie informatologiczne, ale na podstawie przeanalizowanej literatury polskiej i obcej autorka wykazała funkcjonowanie tego wyrażenia w innych dziedzinach np. w nauce o organizacji i zarządzaniu (rozdz. 2). W rozdziale trzecim autorka nakreśliła granice pola badawczego *kultury informacji*, ujmując w nich badania nad społecznymi funkcjami informacji, jej psychologicznym oddziaływaniem na człowieka, projektowaniem informacji, a także analizy informatologiczne w ujęciu historycznym. Ostatni rozdział poświęciła *kulturze informacji* będącej obszarem badawczym informatologii, scharakteryzowała kierunki badawcze informatologii na przełomie XIX i XX wieku. Książkę uzupełnia obszerna bibliografia (ponad 200 pozycji).

Bibliografi@ : historia, teoria, praktyka. Praca zbior. pod red. Jerzego Franke i Jadwigi Woźniak-Kasperek. Warszawa : Wydaw. SBP, 2016. ss. 299. Seria „Nauka-Dydaktyka-Praktyka” ; 172. ISBN 978-83-64203-75-6

Kolejny tom o tematyce bibliograficznej² stanowi cenne źródło informacji o aktualnym stanie i kierunkach rozwoju bibliografii jako dziedziny oraz o pracach prowadzonych nad różnymi rodzajami bibliografii. Tom otwiera praca Adama Nowaka: *Problemy bibliografistyki średniowiecznej*, poświęcona historii bibliografii. W tematyce historii pozostają także teksty Anny Grucy: *Bibliografia historii polskiej. Bilans siedemdziesięciolecia* i Małgorzaty Pawlak, Karola Sanojcy: *Karol Maleczyński i Herbert Rister – twórcy dwóch powojennych bibliografii historii Śląska*. Problemów bibliografii lokalnych i regionalnych dotyczą kolejne teksty, Artura Znajomskiego: *Zarys rozwoju polskich bibliografii lokalnych do 1939 roku* oraz Bożeny Lech-Jabłońskiej i Agnieszki Prymak-Sawic: *Rola retrospektywnej bibliografii regionalnej w zachowaniu dziedzictwa kulturowego regionu (na przykładzie Bibliografii Lubelszczyzny 1801–1944)*. Do grupy tekstów poświęconych bibliografiom specjalnym można zaliczyć teksty Renaty Kowalskiej i Marcina Guzika: *Bibliografia Tatr i Podtatrza* oraz Tomasza Kędziory: *Dylematy bibliografii Tatr i Podhala*. Bibliografię tę opracowuje Ośrodek Dokumentacji Tatrzańskiej. Opiekę nad materiałami naukowymi dotyczącymi Tatr i Podtatrza pozostawionymi przez Zofię i Witolda Paryskich sprawuje Fundacja im. Zofii i Witolda Paryskich. Fundacja podjęła się projektu opracowania, przygotowania do digitalizacji, digitalizacji i udostępnienia w domenie publicznej fiszek z bibliografią tatrzańską Witolda Paryskiego (ok. 150 000 fiszek). Jest to jedyny tak kompletny zbiór informacji o publikacjach związanych z Tatrami i Podhalem, zbiór ten nie jest dostępny dla szerszego grona użytkowników.

Beata Domośławska, Karolina Jaworska i Małgorzata Szuklarska przygotowały tekst: *Polska Bibliografia Literacka – nieprzerwanie w drodze ku nowoczesności*. Artykuł Alicji Matczuk: *Zabawy bibliograficzne w Polsce. Zarys dziejów* pozwolił na nieco humorystyczne podejście do bibliografii.

O przyszłości bibliografii narodowej w Polsce traktuje artykuł Wandy Klenczon: *Bibliografia narodowa – historyczna powinność czy niechciany obowiązek?*, w którym autorka omówiła aktualny stan i kondycję bibliografii narodowej na tle bibliografii tego typu w innych krajach. Omówiła także zadania Instytutu Bibliograficznego i oczekiwania wobec bibliografii narodowej: przede wszystkim kompletność, wysoka jakość i spójność danych, a także sprawna organizacja pracy. Z artykułem tym koresponduje tekst Jerzego Franke i Jadwigi Woźniak-Kasperek: *Wygaszanie, marginalizowanie, redukcowanie? O kilku projektach katalogowo-bibliograficznych Biblioteki Narodowej*. Przyszłość bibliografii kształtuje wpływ środowiska informacyjnego, stosowania przejmowanych zeń metod i narzędzi. Nową koncepcję kartoteki wzorcowej jako usługi sieciowej przedstawił Marcin Roszkowski: *Kartoteka hasel wzorcowych jako usługa sieciowa – automatyczna identyfikacja nazw osobowych z wykorzystaniem kartoteki VIAF*. Nowy rodzaj katalogu przedstawił Maciej Sagata: *Katalogi hybrydowe a terminologia instrukcji katalogowania*. Kolejny tekst, autorstwa Małgorzaty Jaskowskiej: *Funkcjonalność polskich bibliograficznych dziedzinowych systemów informacyjno-wyszukiwawczych* poświęcony został ocenie funkcjonalności wybranych spisów bibliograficznych. W tekstach tomu znalazł swoje miejsce również stosowany w BUW do opracowania zbiorów język hasel przedmiotowych KABA w artykule Anny Stanis: *Hasło Bibliografia i jego otoczenie semantyczne w języku hasel przedmiotowych KABA*. Zaprezentowano tę część terminologii, która jest związana z bibliografią. Adam Jachimczyk przedstawił: *Internetowe zasoby bibliograficzne instytutów badawczych oraz jednostek Polskiej Akademii Nauk*. Witold Sygocki omówił: *BHP w bibliotekach – analiza zasobów bibliograficznych baz WoS CC, Scopus i LISTA*. Publikację zamyka tekst autorstwa Elżbiety Tomczyńskiej: *Bibliografia prac naukowych pracowników Uniwersytetu Szczecińskiego w perspektywie współpracy z Polską Bibliografią Naukową*.

Nadesłano: 14 listopada 2016.

² W 2013 r. ukazała się Bibliografi@ : źródła, standardy, zasoby. Praca zbior. pod red. Jerzego Franke.